

Archív „Vilčioné“, Olomouc

JILJÍ DUBSKÝ O. P.

EDUARD BRYNYCH

BISKUP KRÁLOVÉHRADECKÝ

Nihil obstat:

P. dr. Paulus Škrabal O. P., censor Ordinis.

Imprimatur:

P. Mag. Methodius Habáň O. P., provincialis.

Olomucii, die 13. Januarii 1941. — Nr. 8.

Nihil obstat:

P. Aemilianus Soukup O. P., censor ex officio.

Imprimatur:

Dr. Udalricus Karlík, Vicarius generalis.

Olomucii, die 18. Januarii 1941. — Nr. 939.

Ú V O D E M.

Byli to divní vlastenci, ti Hradečané! Dokud seděli na biskupském stolci biskupové jiné národnosti, říkali: „Ó, kéž bychom jen dostali biskupa Čecha!“ A když se jejich přání splnilo a přišel biskup Brynych, vlastenec tělem i duší, který neohroženě vyznal: „Jsem Čech, upřímný a rozhodný“, a veřejně prohlásil, po čem tehdy toužili všichni čeští vlastenci, že by považoval za veliké štěstí, kdyby mohl jako český biskup stát po boku arcibiskupa pražského, stavícího korunu svatováclavskou na hlavu Jeho Veličenstva, jakožto krále našeho, zmocnilo se jich nadšení: „Tak ještě nemluvil žádný náš biskup.“ Ale zanedlouho už ho zahrnovali tak mocnými projevy „lásky“, že se ani neodvážil jít v Hradci Králové pěšky na vycházku, necitě se bezpečný životem, a „když si na vycházku vyjel, skoro nikdo ho nezdravil, ba mnohý hrozivě k jeho povozu se díval a jemu spílal“, jak dosvědčuje Brynychův přítel P. Tomáš Škrdle.

Na tohoto velkého syna českého národa, který miloval Boha nade vše a svůj národ víc než sebe, chce upozorniti tato malá knížečka. Jen upozorniti; proto je to spíše jen stručný a neúplný přehled Brynychova díla, sestavený z poznatků, čerpaných buď přímo z některých Brynychových spisů nebo z jeho životopisu od dr. Novotného a dr. Krlína, z Kryštůfkových Dějin Církve katolické ve státech rakousko-uherských a řady jiných kratších článků, napsaných při příležitosti Brynychova jmenování kanovníkem, biskupem a při jeho úmrtí.

Kdo se však vmyslí do doby, v náboženském i národním životě tak rozvířené, kdy Brynych žil, a domyslí, co je tu leckde jen nadhozeno, jistě mu to postačí, aby pochopil celou velikost a krásu slavného biskupa, který si mohl plným právem říci Sušilovo:

Církev a vlast —

*ty v mojich milují sestersky se ňadrech,
každá půl, každá má moje srdce celé.*

OD KOLÉBKY K OLTÁŘI.

„Ve Lhotě je lid posud zachovalý, náboženství je velké většině obyvatelstva tamního věci nejpřednější a nejdůležitější. Kostelíček bývá každou neděli přeplněn, mše svatá i kázání bývá s napnutou pozorností sledováno; jen někdy ve žních, když tělo těžkou prací jest přemoženo a teplo všecek život dusí, vypadne pojednou některé panence modlitební kniha z rukou; jen někdy některé babičky hlava, byť i velebný pán jméno Ježíš nevyslovil, učiní hlubokou poklonu. Všichni, i mužští, se modlívali při mši svaté z knížky; jen časem musí důstojný pán některého výrostka venku zevlujícího dovnitř pobídnouti, v čemž ho leckdy zastává starý kostelník, který slovům svým vážnou svou pravici do tvrdých lebek průchodu zjednává; nebývá to tak často. Není nic dokonalého pod sluncem a Lhota leží také pod sluncem.“ (Brynych: „Naše vesnice po r. 1860.“)

V takovém asi náboženském prostředí, prodchnutém vzájemnou láskou a hlubokou, třeba jen prostinkou vírou, udělal první krok do života nový přírůstek rodiny hospodářského správce Brynychy. Byl to tentokrát chlapeček, kterého pokřtil božejovský pan farář na jméno Eduard Jan.

Stalo se to 4. května 1846 ve Vlásenicích u Pelhřimova, v kraji střeženém památným Křemešником.

Každému člověku, který přichází na tento svět, svěruje jeho Tvůrce vyplnění nějakého svého plánu. Pro správce Edouška připravil Pán velké dílo. Přál si, aby nezakolísala jeho

víra, aby mu jednou mohl říci jako kdysi apoštolu Petrovi, aby v ní utvrzoval své bratry. Proto mu dal hodné a zbožné rodiče, zvláště starostlivou a pečlivou maminku, proto mu dal vyrůstati v prostředí doposud nezamořeném omamným jedem falešného pokroku, aby jeho víra rostla, sílila a mohutněla, aby mohla jednou být posilou unaveným a zbloudilým bratřím.

Do obecné školy chodil v Sobotce, kam se rodiče přestěhovali nedlouho po Edouškově narození. Páni učitelé ještě tehdy nechtěli přetvořit svět, proto nebyla škola tak nebezpečná pro slabou dětskou víru jako v letech pozdějších.

Byla to jistě zvláštní milost, že chlapec už jako dítě zatoužil státi se knězem. A poněvadž do té doby bylo ještě velmi daleko, chtěl být aspoň ministrantem. „Modlil jsem se,“ vypravuje biskup Brynych, vzpomínaje, jak se kdysi velebný pán ve škole zmínil, že potřebuje ministranta, „aby mé přání státi se ministrantem se splnilo. A velebný pán si mě vyvolil.“ Bylo mu teprve sedm let, a už radostně pobíhal kolem oltáře, celý udýchaný od přenášení těžkého misálu, ale šťastný, že může býti tak blízko svatostánku.

Ale nestačilo mu být jen ministrantem. Vyprosil si na starším bratru, aby mu udělal kněžský ornát, bratr k němu ještě přidal papírovou mitru a berlu, maminka se sestrou Aloisií ušila albu, tatínek kdesi opatřil starý misál, dřevěný kalich a konvičky a malý biskupík vážně listoval v misálu, brebentil samostatně vyrobená latinská slova a „sloužil mši“. Při tom se často obracoval „do kostela“, odkud se na něho usmívala mladší sestřička Marie, a vybízel ji, aby hned neutíkala, jak to některé ženské dělají, nýbrž ať zůstane ještě na kázání a na „velkou“.

Snad to byla jen nevinná dětská hra a mladický rozmar čiperného klučiny, který ještě nemusí pro budoucnost nic nebo mnoho znamenat. Vždyť kolik už bylo takových, kteří v mládí stavěli oltářičky a horlivě ministrovali, ale později byli neméně horlivými odpůrci Církve a bořiteli oltářů! Ale zdá se, že u Brynych už to bylo něco více než pouhá hra.

Z obecné školy byl dán na hlavní školu do Jičína, aby se naučil německy a mohl potom chodit do gymnasia. Vstup do gymnasia byl tehdy totiž podmíněn znalostí němčiny. Už dříve se učil soukromě němčině a třebaže byl pilný a nadaný, nešel mu tento jazyk dobře do hlavy. Ale už ve třetí třídě gymnasia se mu podařilo překonat tyto počáteční obtíže úplně.

V Jičíně studoval i gymnasium. Bydlel po sedm let ještě s jinými studenty na soukromém bytě u jistých manželů Svobodových, kteří měli Edáčka velice rádi. Jako student byl veselý — studenti vlastně ani jiní nejsou — a srdečný, byl oblíben mezi spolužáky i profesory. Žil jako každý jiný pořádný student, měl rád knihy a divadlo, ale, jak sám poznamenává, chodíval jen na slušné a vlastenecké kusy. Divadlo tehdy bylo jedním z nejúčinnějších prostředků, probouzejících vlastenecké citění.

Po maturitě se dlouho nerozmýšlel, jakým směrem půjde dál. Vzácná milost kněžského povolání, která zanítla jeho srdce už v dětství, nebyla po dobu studií udušena ani nepořádným životem ani okouzlejícím dívčím úsměvem, jako u mnohých jiných studentů, a třebaže nezářila vždy tak zřetelně a jasně, vzplála nyní tím výrazněji.

Maturant Brynych viděl před sebou jen jednu cestu. A ta vedla k oltáři Páně.

Ke vstupu do semináře se pevně rozhodl už o velikonocích před maturitou. Bylo to na veliký pátek v kostele sv. Jakuba v Kutné Hoře

(rodiče už tehdy bydleli v Kutné Hoře, kde měl otec měšťanské právo), právě když se přenášela Velebná svátost do Božího hrobu.

„Stál jsem, když se průvod blížil“, vzpomíná biskup Brynych, „tu pojednou zvláštní jakoby mocí byl jsem vržen na kolena před přítomným Bohem - Spasitelem, a v okamžiku tom vznikla ve mně myšlenka státi se knězem.“

Tehdy už hořela v jeho srdci i jiná láska, láska k vlasti a k českému národu. A jistě že i ona pomohla hluboce převážit všechny opačné důvody, ba dokonce, pozorujeme-li činnost Brynychy kněze a biskupa, můžeme říci, že to byl jeden z nejzávažnějších důvodů, proč odpovéděl na volání milosti své ochotně „ano“.

Když oznámil své rozhodnutí rodičům, nebránili mu. Matka mu jen připomněla, aby si to ještě včas rozmyslel: „Vystudovali druzí tvoji bratři, vystuduješ i ty.“

Ale Edovo rozhodnutí už bylo pevné.

Po maturitních prázdninách vstoupil do kněžského semináře v Hradci Králové. Psal se tehdy rok 1864.

V semináři ještě více vynikly ušlechtilé rysy jeho příjemné povahy a třebaže byl ze všech nejmladší, byl mu svěřován úkol zprostředkovatele mezi profesory a žáky, bylo-li třeba nějakého dotazu nebo urovnání. Zhostil se ho vždy k uspokojení obou stran.

Brynych byl tehdy poměrně ještě dosti malý. Profesor dr. Stárek, horlivý vlastenec, který přiložil nejedno polínko vlasteneckého nadšení do citového srdce mladého bohoslovce, o něm žertovně říkával, že ještě „nevyzul dětské botky“. Ale už ve druhém ročníku semináře začal růsti, k nemalé radosti rodičů, kteří museli častěji pomýšlet na nové šaty, a když končil bohoslovecká studia, byl z něho vysoký štíhlý muž, velkých jiskrných černých očí a bujných, černých vlasů.

O jeho vnitřním duchovním životě toho mnoho nevíme. Ale není pochyby, že se snažil vytěžit pro sebe co nejvíce. A třebaže v tehdejších seminářích nebylo postaráno o tuto podstatnou část kněžského života tak dobře jako nyní, přece bylo i tam dost příležitosti a možnosti k dosažení svatosti.

K N Ě Z E M.

Sladké jeho kněžství vložil na Brynychova bedra biskup Hahnl. Vysvětil jej v kapli letního sídla hradeckých biskupů v Chrásti, dne 4. listopadu 1868. Brynych byl ještě příliš mlád, bylo mu teprve 22 let; proto nemohl být vysvěcen hned s ostatními.

Jeho první kněžské působiště bylo ve Žlunicích u Nového Bydžova.

Tenkrát, když Brynych vyšel jako nový dělník na vinici Páně, začínal právě na českém venkově proudit „nový život“, který byl až dosud výsadou rozumářů a měst. Pokrokoví řečníci zaplavovali české vesnice a městečka a jako kdysi Tataři a všechna ta barbarská cháska, tak i tito zanechávali za sebou ne sice vypálené vesnice, ale rozbořené chrámy lidských srdcí, pokoje a spokojenosti...

První působiště kaplana Brynychy nebylo snadné. Pan farář Pipota byl už starší, postonávající pán, a tak skoro celá duchovní správa přešla na mladého nezkušeného kaplana. O práci nebyla nouze. Dva připojené kostely, čtyři přespolní školy, kromě domácích, to všechno teď obíhal kaplan. Tehdy ovšem ještě nebylo takových motorových nebo obyčejných jízdních kol jako nyní, ani pořádných cest a silnic. „Co se týče cest, byla na Žlunicku úplná samospráva,“ říkával Brynych, to jest cesty spravoval jen vítr a sluníčko.

Ale neschůdné cesty, to ještě nebyla dosta-

tečná překážka, která by dovedla znechutiti mladému nadšenci práci. Vyrosl na venkově, ploty uměl přelézat už jako kluk, příkopy a strouhy přeskakovat také — mohl teď jen uplatňovat, čemu se v mládí naučil.

V životě Brynychově není příkop věcí bezvýznamnou. Kdysi totiž, když šel zaopatřovat nemocného, skočil přes příkop a vyvrtil si nohu, takže byl na delší dobu přinucen ulehnouti. Samo sebou to není nic zvláštního, to se může stát kdekomu. Rozdíl však je v tom, jak zasáhne taková nehoda do životního běhu postiženého.

Když se tak převaloval nemocný kaplan na lůžku (nebylo to pro něho nic příjemného), modlil se, četl a doplňoval studiem své vědomosti, hlavně z věrouky, apologetiky a dějin, a to především těch úseků, které byly mezi pokrokaři nejvíce na přetřesu, byl jednou překvapen otázkou svého zpovědníka-redemptoristy: „A rozjímáte vy také někdy?“ — „Ne, jen si tak trochu čítávám v duchovních knížkách.“ — „To je málo, milý příteli, musíte rozjímat.“

Brynych tedy začal. Nešlo to hned s počátku; rozjímání není snadná věc, ale pomalu, denním cvičením se stále zdokonaloval, až se mu stalo nepostradatelným pokrmem, bez něhož skomírala jeho kněžská duše.

Tak mu nepodařený skok přes strouhu otevřel prameny, bohatější a vydatnější než největší knihovny, ze kterých čerpal po celý další život veškeru hloubku, krásu a úchvatnost svých myšlenek, promluv a kázání a vždy novou a čerstvou sílu k práci. Kdo ví, co by zbylo z velikosti Brynychovy, nebýti této na první pohled tak bezvýznamné věci, jako je nějaká žlunická strouha! Snad by později, pod náva-lem obtíží, ochabla jeho prvotní horlivost a on se utopil ve všednosti, jako tolik jiných kněží té doby!

Kaplan Brynych vykonával své povinnosti horlivě a s nadšením. Pečlivě si skládal nově nabyté zkušenosti, o které není na prvním působišti knězově nikdy bída. Zvláště rád vzpomínal na jeden příběh, který zažil na žlunické faře. Pan farář byl tehdy kdesi pryč, kaplan byl v kanceláři sám. Kdosi zaklepal a na vyzvání vstoupil dovnitř starší muž, že přichází, protože se chce ženit.

Brynych slýchal od svého faráře, že to takovým lidem obyčejně rozmlouval, proto též nesměle podotkl: „Snad byste toho už mohl nechat.“ Ale chyba lávky! Onen člověk se rozehrál, postavil se ke kaplanovi, poklepal mu bodře rukou na rameno a povídá: „Velebnej pane, na tohle jste ještě moc mladej.“ Od té doby už Brynych nikomu v takovém případě neradil, že by toho mohl nechat.

Brynych měl od Pána Boha zvláštní dar: uměl, jak se říká, naslouchat dobře. Pozorně si všeho všimal a již tehdy pochopil, že pro kněze jeho doby je dosavadní okruh působnosti, totiž kostel, fara a škola už příliš úzký. Vždyť co pomůže vykládat malým dětem ve škole o zkaženosti doby, když tomu ještě nerozumějí, nebo rozčilovat se na kazatelně třeba i ohnivými slovy proti spuštění mládeže, když to slyší jen pár starých babiček, které sice s velebným pánem úplně souhlasí, ale na věci už nemohou nic změnit? Je třeba zachytit mladé. A když ti nejdou za knězem, musí se vydat kněz za nimi, ven.

A kaplan Brynych, plný svatého ohně a nadšení, šel hned sám. Pořádal přednášky, ve kterých rozbíral časové události ve světle nauky Církve, vyvracel námitky a odrážel ošemetné útoky protivníků. A byl zase o jednu zkušenost bohatší: na kázání se lidé styděli chodit, ale na přednášky ne, protože to bylo tehdy v módě. Tytéž pravdy, které nechtěli slyšet

v kostele, poslouchají nyní trochu v jiném rouše v hospodách a jiných společenských místnostech — a líbí se jim to!

Práci navenek podpíral častou modlitbou, protože si byl vědom, že bez ní je kněz jen mrtvý znějící zvon, a Pán Bůh mu žehnal. - Měl úspěchy. Pravda, nebyly hned na počátku úměrný jeho námaze, jako ostatně nikdy v životě, ale co na tom? Kdyby získal jen jednu jedinou nesmrtelnou duši, už to by bylo něco nesmírně velikého. Ale kaplan Brynych jich zachránil více.

Žlunická kapláňka byla nezdravá a vlhká, a do kloubů kaplanových se nastěhoval revmatismus. Nezbyvalo než jej odtud zase dostat ven.

Léčil se v Gräfenberku ve Slezsku.

V lázních se seznámil s hradeckým kanovníkem dr. Frýdkem, který tam byl též na léčení. Z denních rozhovorů poznal církevní hodnostář krásu a ryzost apoštolského smýšlení mladého kněze, a hned při nejbližší příležitosti na něho upozornil biskupa dr. Haise.

Kněz nemá nikde domov, či lépe, má jej všude, kde jsou nesmrtelné duše.

Roku 1876 byl Brynych povolán za kaplana do Hradce.

„Poslušnost k vrchnímu pastýři nedala ovšem jinak, musel jsem jíti,“ vzpomíná biskup Brynych. „Ale jak nerad jsem šel! Kněz za dnů našich nebývá ode všech milován, ale ke cti tehdejších osadníků žlunické farnosti budiž to řečeno, že slzely oči mé, že plakali dobří osadníci, když jsem odcházel, srdce naše srostla jakoby v jedno; uznávali, že jsem je chtěl mítí blaženými a šťastnými. Opakuji, těžké bylo loučení s tichou vesnickou osadou mou. Vždyť bylo mým jediným přáním zůstatí až do smrti duchovním správcem na prosté, od hluku světského vzdálené osadě vesnické, pracovati pro

lid v tichosti a úkrytu a třebaš i v zapomenutí, ale pracovati pro lid, kterému jsem věnoval srdce své.“

V Hradci byl kaplanem jen rok. Mezitím se připravil na zkoušky a r. 1877 byl ustanoven profesorem pastorálky, a o dva roky později též profesorem metodiky a katechetiky. „Rád, velice rád učil jsem ty mladé muže, porozuměli jsme si brzy, a ctihodní posluchači moji odměňovali skrovné snahy mé tím, že s nadšením a láskou odcházeli mezi vás, že si vás a působení pro blaho vaše zamilovali dříve, nežli mezi vámi byli,“ píše Brynych ve svém prvním pastýřském listě.

Bohoslovci si vážili všech svých profesorů, ale Brynychu milovali. Jeho žák dr. Reyl o tom píše:

„Profesor Brynych nikdy nevymizí z vděčnosti svých někdejších posluchačů, kteří co živi budou, zachovají ho v lásce. Jestliže z nás některý je knězem svědomitým a řádným, tak po milosti Boží je to hned na druhém místě zásluhou profesora Brynycha. On jediný měl naše srdce celá. Jemu jedinému náležela naše neobmezená důvěra. Přednášky jeho byly eminentně praktické, v čemž mu napomáhala jeho mnoholetá zkušenost, čerpaná přímo z duchovní správy, a pak neobyčejně bystrý pozorovací talent.“

Poctivý profesor, který se jako Brynych na své přednášky pečlivě připravuje, nemá mnoho volného času. A přece i toho využil Brynych k apoštolátu.

„Drahá mi byla stolice učitelská v semináři královéhradeckém, ale po lidu se mi stýskalo přece. Abych této touze srdce svého vyhověl, jezdíval jsem o svátcích a prázdninách k dobrému lidu do různých far, a laskavostí pánů farářů přáno mi na přemnohých místech v diecési královéhradecké mluvit s kazatelen k zástu-

pům, dychtícím po slovu Božím.“ (Pastýřský list.)

Nejčastěji zajíždíval do Proseče, kde byl farářem jeho důvěrný přítel P. Kopecký a kde byla půda nejvíce horká. Byl to tehdy jeden z největších protestantských ostrovů v Čechách.

Od velikonoc 1878 skoro každé prázdniny a vždy, kdykoliv byly dva svátky po sobě, jezdíval do své zamilované Proseče a bušil do tvrdých „beranských“ lebek tamních protestantů, odrážející jejich časté útoky na pravou Církev.

Mnohem více pozornosti však věnoval katolíkům. „Katolíci jsou dobré ovce, ale blbé ovce,“ řekl Brynych ústy pokrokového mlynáře. A z této jejich otupělosti je chtěl vyburcovat. Proto tolik kázal, řečnil, debatoval, proto začal psát i povídky, jen aby nauka Církvě přešla co nejvíce všem ve známost. A s pomocí Boží se mu to dařilo.

K A N O V N Í K E M.

Jedenáct let sedával Brynych na profesorském křesle v hradeckém semináři, oživoval vědecký výklad vlastní bohatou zkušeností a veselými ponaučeními ze života.

Roku 1888 se stal sídelním kanovníkem na královském Vyšehradě v Praze.

Vyšehradský probošt dr. Lenz chtěl vystavěti ze své kapituly areopag katolických spisovatelů, a Brynych měl být jeho jedním sloupem.

Jeho jméno už bylo tehdy známé. Rozhlašovala je všude pověst o neohroženosti a o úspěších, které získával na válečném poli s protestanty a nevěrci. Šířily je i jeho roztomilé povídky, které začal skládat už jako kaplan. Poctiví katolíci vyslovovali jméno Brynychovo s úctou a důvěrou. V protivném táboře působilo hrůzu, a nejedna protestantská matka,

chtějíc postrašiti své neposlušné děcko, volala na ně místo bubáka či kominíka — Brynycha.

Své povýšení nechápal jako příležitost ke klidnému odpočinku na vavřínech. Hned jak se odstěhoval na Vyšehrad, pustil se s nezmenšeným nadšením do práce. Byl nejmladším kanovníkem, a s tím souvisela i povinnost mívát kázání. Kanovníci už obyčejně mnoho nekáží, ale Brynych kázával často. A bylo to hned poznat. Když on kázal, nikdy nemluvil k prázdnému či poloprázdnému kostelu.

Brynychova kázání nebyla jen krásná a strhující slova, naučená z knih. Byly to kusy jeho vlastního srdce. Na kázání se pečlivě připravoval studiem, modlitbou a rozjímáním. Proto se líbila.

Na Vyšehradě zavedl májovou pobožnost. Po dva roky kázal při ní po celý květen sám.

Ve volných chvílích se bavil s knihami. Uspořádání vyšehradské knihovny je jeho dílo.

Ani jeho pero nelenilo. Z jeho psacího stolu se rozbíhala „Slova pravdy“ mezi nejširší lidové vrstvy, a spolu s kalendářem „Meč“ nasažovala neklidné červy do svědomí pokrokářů a otvírala oči zmalátnělým katolíkům.

„Slova pravdy“ jsou malé laciné knížečky, do kterých Brynych ukládal své dějepisné znalosti. Byl v nich nemilosrdný. Rozhodnost a láska k pravdě, třebas někdy i dosti trpké, září z nich neobyčejným leskem. Není tedy divu, že mu nadělala mnoho nepřátel. Než nic napat, pravda je jen jedna, a i když bolí, přece vodit za nos lidi, kteří nemají sami možnost přesvědčit se o ní, považoval za těžký zločin proti národu. A ještě nikdy to nezachránilo někoho na trvalo!

Nedlouho po svém zakotvení na Vyšehradě, r. 1890, byl Brynych jmenován předsedou Jednoty katolických tovaryšů, a za rok potom se

stal generálním předsedou všech tovaryšských a jinošských spolků v arcidiecési pražské.

To bylo něco pro Brynycha! Byl ve svém živlu — mezi mladými. Byli to většinou chudší mladíci z venkova. Brynych byl také z venkova a dobře věděl, co znamená pro život na malé vesnici příjezd někoho z velikého města. Byť tam žil v největší bídě a přijel domů ve vypůjčených šatech a vykládal rozumy, nasbírané po různých vývěsních tabulích, věří mu dobrosrdeční venkované spíše než komukoliv jinému, protože jsou si ve své nezkažené poctivosti vědomi, že ve městě, a zvláště v Praze, ke které tehdy hleděli všichni Čechové s jakousi posvátnou úctou, je více příležitosti k dobrému ponaučení než u nich doma na zastrčené vsi.

Této zkušenosti užívali nepřátelé náboženství k šíření svých myšlenek, jí chtěl použití i Brynych, ovšem k dobrému. Pořádal občas přednášky, na které zval i jiné pracovníky, hlavně v otázce sociální, jako T. J. Jirouška a jiné, a vysvětloval mladým tovaryšům vše, co je zájímalo a nač se ho dotazovali, poučoval je a radil jim, jak jen mohl a uměl nejlépe. Chtěl z nich vychovat uvědomělé katolíky, kteří by, až se jednou vrátí domů, byli věrnými pomocníky kněží v šíření a hájení svaté víry.

Nezachytil je všechny — je to v krátké době nemožné — ale ani nepracoval nadarmo. A to jsou ti usmolení ševčíci, jako byl mistr Buďárek z „Křížů a kalichů“, krejčíci a jiní nepatrní lidé, hrdinové jeho povídek, kteří vědí, komu uvěřili a připravují horké chvíle i studovaným pánům učitelům, pokrokovým mlynářům a jiným odrodilcům.

Za jeho předsednictví si Jednota pomohla i k vlastnímu domu, aby v něm mohli bydlet i ti nejchudší a nemuseli se ničiti duševně i tělesně ve špinavých brlozích chudého velkoměsta.

Jednotě věnoval téměř všechny své honoráře za knihy a články, a bylo-li třeba, nestyděl se ani zaklepat jako žebrák na dveře paláců. A nejednou se stalo, že ho ani nepřipustili dál, ježto pro něho pán nebo paní nebyli doma.

Vedle Jednoty katolických tovaryšů řídil i Spolek blah. Marie Anežky pro dobrovolnou péči o chudé v království Českém. Členkami tohoto spolku byly paní a dívky měšťanského i šlechtického stavu, které byly hrdé, že mají tak vzácného ředitele, který v nich rozněcoval lásku k nebohým chudšasům nejen slovy, nýbrž i svým zářným příkladem. „Ó, jak děkuji Bohu,“ volá Brynych, „že mi dal v tomto spolku z bližšího názoru poznati, co jest chudoba, dal mi milovati ubohou, často i mravně skleslou chudinu.“ Tato láska k chudým a sociálně slabším už v jeho srdci nepohasla a hořela tím více, čím větší bylo nebezpečí mravní zkázy postižených. Teprve smrt udusila v jeho srdci tento v té době mezi duchovenstvem tak vzácný smysl pro sociální otázky.

P. Tomáš Škrdle, redaktor „Vlasti“ a přítel Brynychův, připomíná ve své posmrtné vzpomínce na vznešeného biskupa ještě jeden podivuhodný a neméně krásný rys ušlechtilé povahy kanovníka Brynychá: nestyděl se, on, vysoký církevní hodnostář, promluvit s nižšími, především s kněžími a členy družstva „Vlast“. Do jejich kroužku ovšem nechodil, nesměl. - „Byl u nás jen jednou,“ píše P. Škrdle, „a už dostal za to od jednoho kanovníka důtku, že chodí mezi „takové...“, ale i tak vycítili teplo jeho lásky. Praha je veliká a příležitost k setkání a přátelské rozmluvě, aby to nikoho nepohoršilo, se vždycky našla.

Jen čtyři roky byl Brynych mimo svou diecési, na Vyšehradě. Snad teprve až v nebi se dozvíme, co znamenala tato krátká doba pro okolí, v němž se kanovník Brynych pohyboval.

Ale Pán Bůh už to věděl tehdy, proto nemohla hořící svíce zůstat ukryta pod kbelíkem, nýbrž musela být postavena na svícen, aby svítila všem, zvláště Čechům.

BISKUPEM.

Dne 27. října 1892 zemřel v Chrásti hradecký biskup dr. Josef Hais.

Biskupský trůn osiřel a všichni věrní diecésané obrátili nyní své prosebné zraky k trůnu Božímu s prosbou o nového, skutečného pastýře. I kanovník Brynych „po dva měsíce každodenně modlitbou svatého růžence prosil nejlepšího pastýře Ježíše Krista, blahoslavenou Pannu Marii a sv. Jana Nepomuckého (ochránce hradecké diecése), aby bez ohledu na osoby, jen ten byl vyvolen, který by co nejvíce prospěl diecési“. (Brynychův pastýřský list.)

Mluvílo se o několika uchazečích, nejeden už se těšil na zlatý řetěz s křížem, ale velké bylo překvapení všech, když se biskupem stal, o kom se nejméně mluvílo — Brynych.

Jeho jmenování si na císaři vynutil pražský arcibiskup kardinál Schönborn, nadšený ctitel průkopnické práce Brynychovy a důvěrný přítel císařův. Svůj návrh prosadil i proti tehdejšímu ministru kultu baronu Gautschovi, věrnému zastánci starých osvědčených zásad, podle kterých se dostávali na biskupské stolce obyčejně šlechtici, mužové, kteří se mohli všude jinde dobře uplatnit, jen ne na biskupských trůnech.

Mocný baron se tím cítil uražen, a proto už tím, že nepřipojil ke jmenovací listině své blahopřání, jak bývalo zvykem, dal Brynychovi hned pro začátek na vědomí, že z Vídně pro něho příhodný vítr foukat nebude.

Brynych sám se dověděl o svém jmenování

v Proseči, kde jako obyčejně vypomáhal v duchovní správě. Když si přečetl jmenovací listinu, opustil beze slova místnost, v níž seděl mezi svými přáteli, uzavřel se do své „kaplánky“, a když po delší době odtamtud vyšel, byla jeho první slova: „Mám tušení, že ta biskupská mitra se mi stane korunou mučedníka.“

Jeho povýšení bylo přijato u lidu s jásotem, ale „v Hradci“, jak sděluje Brynych svému příteli faráři Kopeckému, „způsobilo mezi pány poplach.“ Dělali si totiž mnozí naději, kdosi mající s Brynychem půl jména společného, už prý se dokonce při první ještě neurčité zvěsti bil nahlas pokorně v prsa, v blahé předtuše, že není hoden, ale byl prý potom velice nemile překvapen, když druhá půlka nebyla — „chta“, ale „nych“. I ostatní se s tím těžko smířovali, že jejich bývalý kaplánek bude teď jejich biskupem . . .

Na biskupské svěcení se připravoval u redemptoristů v Praze. Zachovaly se krátké poznámky z těchto jeho duchovních cvičení, z nichž možno poznat, jak vážně chápal svůj biskupský úřad. „Jsem tvým služebníkem, obzvláště, jsem-li biskupem. Jako takový budu skládati účet podle podobenství o králi, který počal účet klásti se služebníky svými . . . Vždycky tedy taž se sama sebe: Co by nyní učinil Kristus? Jak by nyní mluvil? atd . . . Dle Tebe chci vykonávati biskupský úřad — a nebudu se bát; šťastně dokonám svůj úřad, ať má sebe větší důležitost a význam . . .“

Vysvěcen byl od kardinála Schönborna v Hr. Králové dne 25. března r. 1893 na svátek Panny Marie, což mu bylo velkou útěchou, protože Pannu Marii ctil a miloval láskou opravdu upřímnou a něžnou a k ní se utíkal s každou svojí těžkostí a nesnází.

Katolíci se radovali, ale nepřátelé spustili naplno stavidla své výmluvnosti. Jako smečka

hladových vlků se vrhli na Brynycha ve svých novinách, časopisech a přednáškách, jen aby jej co nejvíce očernili a tak mu znemožnili práci mezi lidmi.

Nedosáhli úplně co chtěli, ale způsobili aspoň to, že se pražská pokroková mládež chystala napadnout a rozbít Brynychovo sídlo na Vyšehradě, a to právě v ten večer, kdy Brynychovi pražští přátelé pořádali slavnost na počest jeho povýšení. Brynych se tehdy chtěl nepozorovaně přes den vytrazit z Prahy, ale místodržitel hrabě Thun, který také podpíral návrh kardinála Schönborna, mu vzkázal, aby jen zůstal, že pro několik rozbitých oken svět nezajde. Okolí Brynychova domu bylo obsazeno policií, a též na slavnost odjížděl biskup za doprovodu ramene bezpečnosti.

Smutně se tedy loučil s Prahou, a jeho uvítání v Hradci nebylo o mnoho povzbudivější. Bylo chladně úřední . . .

Kdyby mohl, snad by si vesele poskočil hradecký biskupský trůn, že na něm zase jednou bude sedět opravdový pastýř a ne nájemník.

Stav hradecké diecése, jak ji přijal Brynych, byl odstrašujícím příkladem, jak daleko možno dospěti, nedbá-li se slov Krista Pána: Dávejte co je císařovo, císaři, a co je Božího, Bohu — a dává-li se císaři i to, co je Božího.

První to začal provádět biskup Hay, současník císaře Josefa II. Byl to nadšený přívrženec novot osvícenských, a jeho biskupská činnost záležela v tom, že „skákal, jak císař pán pískal“. A že císař Josef II. nepískal vždy podle not Církve, je známé.

Po Hayovi se vystříдалo na hradeckém stolci několik biskupů šlechticů — neznalých domáciho jazyka — věrných synů své doby, kteří byli sice výbornými dvořany a představiteli svého šlechtického stavu, ale pro náboženský život nedovedli udělat buď nic nebo jen málo.

Ani bezprostředním dvěma předchůdcům Brynychovým, biskupu Hahnlovi a Haisovi, se nepodařilo napravit nedostatky z dřívějška.

Za více než sto let už se dá něco pokazit! Prvotní hluboká víra se poznenáhlu stávala prázdny a bezduchými zvyklostmi, jež často bývaly promíšeny pověrou. A tak, poněvadž nebylo dostatek dobrých kněží, kteří by mohli zjednat nápravu, katolíci ve věcech náboženských chřadli, zatím co si začínali tím více troufat výbojnější jinověrci, takže kdosi řekl: „Na královéhradecku by bylo málem potřeba nějakého tolerančního patentu ve prospěch katolíků.“

Takto zubožená diecése tedy přijala svého nového biskupa. Mnohý by snad zakolísal před tak nesnadným úkolem, ale ne tak Brynych. Věděl, že co nezmůže člověk, zmůže Bůh a poněvadž si byl vědom, že si to Pán Bůh přál, aby byl biskupem, pustil se do práce, vyhlásiv hned svým prvním pastýřským listem, co chce dělat: „Nepřicházím k vám s vyvýšeností řečí a s moudrostí světskou“, volá s ohnivým sv. Pavlem, „ale zvěstovat svědectví Kristovo přicházím k vám. A nic jiného nežádám si uměti mezi vámi, než Ježíše Krista, a to ukřižovaného... Ó, kéž bych mohl navrátiti všem Krista... pak bychom mohli klidně hleděti vstříc budoucnosti... Vím, že odpůrci jsou silnější, vím, že mezi vámi je mnoho neuvědomělých, ospalých, bázlivých, na dvě strany kulhajících; vím, že strašnou zbraní leckterých odpůrců Kristových a církve naší jest posměch, tupení, pomluva, lež — ale jednu zbraň nemají; je to modlitba. Té musíme užívati více než posud. Po Bohu pak musíme denně vzývati Rodičku Boží, o níž krásně dí Církev naše, že Ona to jest, která všecky bludy potírá ve veškerém světě. Svaté patrony země české musíme si získati za spojence...“

Jak prováděl tento svůj „válečný“ plán, uvidíme z dalšího.

BISKUP VŮDCE A VYCHOVATEL.

Cíl, který si vytkl biskup Brynych ve svém prvním pastýřském listě, je jistě krásný, o tom není pochyby. Ale na jeho uskutečnění jsou síly jednotlivce příliš slabé. Brynych je si toho plně vědom. Rozhlíží se tedy a hledá pomocníky. Už si jich vychoval hezkou řádku, ale přece je jich tak bolestně málo! A biskup by si přál, aby všichni kněží a ne jen jeho bývalí žáci, stáli v této obnovitelské práci za ním, protože jsou-li dobří pastýři, netřeba se bát o stádo.

Kdo se zahledí do náboženských poměrů minulého století v bývalém Rakousku, pozná, že Církev v něm byla vlastně jen ubohou žebračkou, udržovanou v uctivé vzdálenosti od státních zákonů, a která, nechťic ztratiti i to málo, co dosud měla, musela se spokojiti jen s drobty, které padaly se stolu politických záměrů všemocných zednářských ministrů. Stát si osvojoval právo zasahovati i do výchovy kněžského dorostu a nedivíme se, že potom vycházeli z kněžských seminářů ne vždycky duchovní pastýři, ale často jen státní úředníci v kolárcích, na nichž bylo těžko žádat hlubší smysl pro náboženský a duchovní život. A aby byl náš obraz úplný, třeba si ještě představit neblahé vlivy různých dobových omylů, které tehdy byly v módě a z nichž pro kněze nejzhooubnější byl modernismus se svou pokrytecky předstíranou láskou k Církvi a můžeme potom už jen lkát nad zkázou v Církvi svaté.

Nebyli tehdy všichni kněží svatí a stejně horliví pro spásu duší, ale to neznamená, že by se jimi nemohli stát. Bylo k tomu ovšem třeba zvýšit úroveň výchovy v seminářích, zdokona-

lit, co bylo dobrého a odstranit, co bylo škodlivé, protože je-li sůl zkažená, čím se osolí?

Seminář zaujímal v srdci Brynychově místo nejpřednější. Viděl v něm vydatnou zbrojnici, která mu usnadní dovršit vítězství nad vzmáhající se nevěrou.

Ve výchově budoucích kněží mu prokazovaly neocenitelné služby jeho vlastní bohaté zkušenosti, které si získal jako profesor. Jedenáct let se díval na život v semináři zblízka a poznal, jak přímo úžasný vliv má na vyvíjející se duše bohoslovců představený, který jim ukáže aspoň trochu otcovské lásky a porozumění, a jak chmurným zjevem je pro každého bohoslovce ten, kdo s ním jedná jen s odměřenou a chladnou přesností. Proto si dával velice záležet, aby se představenými semináře stali skutečně jen mužové schopní a vhodní, kteří by neničili dílo Ducha sv. v duších svých podřízených. Biskupův ceremoniář dr. Novotný vzpomíná, jak kdysi, když vážně onemocněl výborný spirituál Petraň a bylo třeba ustanovit nového, spolu s biskupem probírali jednotlivé kněze diecése, a co se biskup napřemýšlel, než se rozhodl pro jeho vhodného nástupce.

Biskup Brynych často docházel do semináře, kdykoliv jen mohl. A nespokojil se jen s úředními návštěvami při zahájení nebo ukončení školního roku a jinými toho druhu, nýbrž i jindy, mezi rokem, přicházel mezi bohoslovce. Aby se vyhnul předepsaným zdvořilostem, které se protivily jeho přímému a otevřenému duchu, objevoval se mezi bohoslovci najednou, bez ohlášení, při studiu, při procházce v zahradě i jindy, kdykoliv se mu naskytla vhodná příležitost. Pohládl každého svým laskavým otcovským pohledem, prohloubeným a zvroucnělým utrpením, přeptal se na zdraví, na učení, na spokojenost v semináři, na soukromé zájmy, povzbudil, pochválil a poučil a zase, jak přišel,

odešel. Na oko si potom stěžoval, co je to za pořádek, že cizí lidé přicházejí do semináře a nikdo o tom neví, ale když rektor nařídil vrátnému, aby vždy ihned oznámil příchod biskupův, zakázal mu v tom poslechnout a chodil do semináře dále.

Pro výchovu dobrých kněží považoval za nejdůležitější dvě věci: prohlubování vnitřního života a studium.

Brynych žil v době, kdy se všude zdůrazňoval lidský rozum. Bylo tedy třeba, aby kněží této doby nebyli nikterak pozadu za současnými vzdělanci, spíše aby je ještě předčili hloubkou svých vědomostí. K tomu ovšem napomáhá především důkladné studium. Důkladné proto, že vznikala v myšlení řada gordických uzlů, kterým se tehdejší rozumáři buď obratně vyhnuli, nebo si jich vůbec nevšimli. Ale katolický kněz tak postupovat nesmí. V životě lidském není nepochopitelných problémů a záhad, protože všechno má svůj smysl v Bohu, příčině všeho.

Ono se sice lehko řekne studovat, ale někdy se zdá toto hledání pravdy příliš suché a bezúčelné a proto se může stát, že se tato povinnost ráda zanedbá nebo zamění. Brynych — dlouholetý profesor — to dobře znal. Proto, aby povzbudil bohoslovce k důkladnějšímu a samostatnějšímu studiu, využil obratně lidské touhy po vyniknutí a určoval jim s dorozuměním s profesory všelijaká themata k samostatným písemným pracím, které potom odměňoval peněžitými odměnami. O účinku netřeba pochybovat. Nejednen kněz potom po celý život vděčně vzpomínal na biskupa, který ho naučil čerpat přímo z vědeckých pramenů.

U zkoušek nechyběl nikdy. Přesvědčoval se při nich o schopnostech jednotlivců, a podle toho potom určoval místa jejich kněžského působení. Zvláště při určování prvního působiště si

dával záležet a radil se i s představenými semináře, protože si byl vědom, že v životě mladého kněze má toto místo obyčejně největší význam. Místa, kde byla větší možnost pracovat, dával nadanějším, stejně jako méně schopným určoval místa lehčí. Obával se totiž, aby mladý horlivec neuvázl hned před prvními těžkostmi a neoddal se potom jen chmurné trplosti.

Avšak mnohem větší důraz než na studium kladl biskup Brynych na vnitřní život. Stýkal se často s kněžími a poznal, jak těžký a trudný je život kněze, který zůstane jen na povrchu, při vnějších úkonech, které jsou sice také krásné, ale samy o sobě nejsou nic více než jakási nábožná komedie.

Kněz nemusí být vždy dokonalý učenec, ale nemůže být bez hluboké moudrosti, která převyšuje veškerou moudrost světskou a kterou vkládá Bůh do srdce čistého.

Chytrých rozumářů je na světě dost, hlavně jde-li o vyklouznutí z nepříjemných povinností, ale je málo lidí pokorných a tedy opravdu moudrých, je málo čistých duší.

Čistoty srdce není možno dosáhnouti bez ustavičné modlitby, časté svaté zpovědi a svatého přijímání Těla Kristova, pramene veškeré čistoty. Všichni, i ti největší světci, duše andělsky čisté, často, ba denně přiklekali ke zpovědnici a s upřímnou lítostí se vyznávali ze svých nepatrných slabostí, a my, obyčejní hříšníci, bychom se měli těmto spasným prostředkům vyhýbat? Brynych nařídil představeným semináře, aby doporučovali svým svěřencům častější svatou zpověď (dosud byla zvykem měsíční) a častější, i denní svaté přijímání a radili jim, aby nepřebíhali od jednoho zpovědníka ke druhému, protože i to má velký vliv na růst vnitřního života, aby si zpovědník a kajícík navzájem porozuměli.

Kněžím i bohoslovcům častěji uváděl na mysl radu, kterou mu dal kterýsi v duchovním životě zkušený muž: „Nebude-li ani jeden kněz svatokrádežně sloužiti mši svatou, bude zreformována celá diecése.“ „Bojme se hříchu smrtelného, bojme se svatokrádežné mše svaté“, volá biskup ke svým spolubojovníkům. „Zpovídejme se častěji, abychom si zachovali duši svoji čistou, zpovídejme se aspoň jednou za měsíc, a možno-li častěji. Častější svatá zpověď učiní kněžstvo čistým, pokorným, zbožným, svědomitým, horlivým, nade všechny žádosti světské povýšeným, a pracím takového kleru požehná Bůh a s klerem obnoví se i lid...“

Lidské schopnosti nejsou neomezené, a třebaže jsou pravdy naší svaté víry věčné, může se stát, že se kněz vymluví a potom už neví, co by řekl. I kněz musí míti nějaké prameny, ze kterých by čerpal nové náměty, které si napřed sám dobře prorozjímá, a když si osvojil jejich smysl, může je potom svým vlastním osobním způsobem podávat lidem. Jinak odříkává jen slova jako oslice Balaamova, bez vlastního prospěchu, na který nesmí nikdy zapomínat. Kněz není jen ukazovatelem cesty, to dokáže i dřevěný kůl na rozcestí, ale je vůdcem, který má předcházet ostatní.

Brynych zakusil sám na sobě blahé účinky rozjímání, proto je doporučoval bohoslovcům, radil je i kněžím. „Jako anděl Krista ve smrtelné úzkosti, tak meditace občerstvuje ducha, srdce zkormoucené těší, lenost duševní zapuzuje, k horlivosti pobádá, a což především velmi důležité jest, budí touhu po Těle a Krvi Páně a nedopustí, aby kněz hned po mši svaté odcházel a nepoděkoval Pánu Bohu za tak veliké dobrodiní, bez projevů lásky ke Kristu, bez prosby k němu o pomoc a požehnání pro své práce denní...“

Pečoval-li s takovou horlivostí o výchovu

mladých kněží, nezapomínal ani na starší. Posílal jim pastýřské listy, plné ohnivého nadšení a lásky, jimiž jim dodával sílu k vytrvalosti, chválil jejich horlivost, připomínal povinnosti a káral poklesky a nedbalosti, bylo-li třeba, zval je k sobě na přátelské rozmluvy a otcovsky s nimi rozprávěl, aby je potěšil v jejich trampotách a naučil je chápat novou dobu a přizpůsobit se novým poměrům. „Nepostačí, předrazí bratří,“ říká jim Brynych, „práce naše na kazatelně, ve zpovědnici, v kostele, lid musí být odvrácen od četby nevěreckých knih a časopisů, spolky katolické třeba zakládati, činnost charitativní účinněji prováděti, k tomu pracovati, aby škola nebyla vyrvána Církvi ke zkáze víry a mravů věřících. Následujeme své nepřátele, a co oni pro svou věc konají, konejme pro zájmy naše. Jen lží, potup, nenávisť, jimiž proti nám bojují, se varujeme. Život náš buď čistý a ustavičná modlitba budiž náš zbraní, které nepřátele nemají...“

Být dobrým knězem v době, kdy žil biskup Brynych bylo, po lidsku řečeno, opravdu malou slastí. Na jedné straně se vysmívají nevěrní bratří a lákají k pohodlnosti, poukazujíce na téměř všeobecnou nechápavost a nezájem lidí i o nejlepší snahy vytrvalých poctivců; a na druhé straně pokrokový tisk, číhající na každý sebemenší kněžský poklesek, aby jej rozvedl v dlouhý senační článek o zkaženosti katolického kněžstva. Není divu, že se některému přepracovanému a až po uši do nesnází zabořenému knězi ztratil s očí Kristus a že se dal zlákat předstíraným chápáním a uznalým úsměvem některých tak zvaných „zbožných“ duší, osob to neobyčejně vynalézavých, které si vždy dovedou vymyslet nějakou „duchovní“ potíže, jen aby se dostaly blíž ke knězi. A pak, běda nešťastníku, který neměl dosti síly, aby takovou zmiji odkopl...

Kdykoliv se Brynych dozvěděl o nějakém kněžském poklesku, zarylo mu to dlouhý trn do srdce; ale nikdy takového nešťastníka neodsoudil, věda, že ani Kristus Pán neodsoudil ženu, dopadenou v cizoložství, třebaš to byl hřích, který se u židů trestal ukamenováním. Nanejvýš řekl: „V takové době, že nemá rozumu!“, a obyčejně si k němu zajel, nebo si jej dal zavolat, a krátká otcovská domluva, podepřená hlubokou opravdovostí, často zachránila vše.

Brynych měl kněze velice rád. „Vy jste sůl země, vy jste světlo světa,“ řekl o nich Kristus Pán. A biskup jim nepřestával tuto jejich vznešenost připomínat, kdykoliv s nimi přišel do styku. „Ze světa vyvolil nás Pán; jak můžeme býti služebníky Božími, když pohrdnuvše Bohem svět si volíme? Jak můžeme hlásati laikům, aby zachovávali nařízení Církve, když sami jimi pohrdáme? Jen kněz Církvi zcela oddaný je dobrým pastýřem, jen takového pastýře ovečky slyší hlas,“ píše Brynych svým kněžím.

Je nesnadné zabývat se vznešenými věcmi a podnikat obtížné úkoly, je-li tělo nemocné. Brynych musil s velkou bolestí přihlížet, jak ne jeden jeho dobrý a poctivý kněz není s to pracovat, jak by chtěl a jak by bylo třeba k vůli různým chorobám, na jejichž léčení mu nezbyvalo prostředků. Domáhal se tedy na biskupských konferencích zvýšení platů pro nižší duchovenstvo, hlavně kaplany a katechety, a o úpravu patronátních poměrů, které byly v té době také bolestí mnohých kněží; ale největší radost měl, když jim mohl oznámiti splnění svého plánu — zřízení kněžské ozdravovny v Jánských Lázních.

Jak mohli tehdejší kněží pochybovat o lásce svého biskupa, který se o ně tak otcovsky stará? A přece se našli zaslepení, kteří neviděli

nebo nechtěli vidět tuto biskupovu lásku k nižšímu duchovenstvu a napadali jej rozličnými pomluvami v nevěreckých časopisech. Takové výstřelky se dotýkaly Brynych nejbolestněji, ale ne proto, že jimi byl nehorázně uražen, z toho si nic nedělal; ale viděl v tom rozbíjení jednoty, té svaté jednoty, za kterou se modlil Kristus Pán při poslední večeři, a na kterou Brynych často, ba stále myslel. „Aby všichni jedno byli jako ty, Otče, ve mně a já v tobě,“ a to mu přímo drásalo srdce.

Ve světě je tolik nelásky, bojuje jeden proti druhému a to často jen z nepatrných, maličerných příčin. „Aspoň my se spojme,“ volá Brynych ke svým kněžím s úpěnlivou prosbou. „Jest nám pracovati a trpěti — pracujme tedy a trpme, ne jako Jidáš, v odloučenosti od Krista a učedníků jeho, nýbrž v té jednotě, za kterou prosil Kristus Pán před svým utrpením. Zůstaneme-li takto spojeni a budeme-li vésti život vpravdě kněžský, tehdy splní se i druhá část modlitby Páně: aby svět uvěřil, že ty jsi mě poslal.“

Není k tomu třeba mnoho hrdinskosti, aby mohl někdo hodit po kleslém knězi kamenem opovržení, ale je něčím opravdu krásným, velikým a milým v očích Božích umět se místo všelijakého pohoršování, které ostatně bývá často umělé, modlit a prosit za ubohého slabocha, aby mu Bůh otevřel oči a uvedl jej opět na pravou cestu. Vždyť i kněz zůstává stále, i přes svou nesmírnou důstojnost, jen ubohým, slabým lidským tvorem, od přirozenosti nakloněným ke zlému. Brynych často prosival kněze, aby se aspoň sami navzájem za sebe modlili, když na ně ostatní věřící tak často ve svých modlitbách zapomínají. A aby byla tato vnitřní jednota v modlitbě a lásce i navenek patrná, založil ve své diecési asketický spolek kněží „Unio Nepomucena“, jako symbol svaté a živé

jednoty kněží s biskupem a biskupa se svatým Otcem. Členové tohoto spolku, jemuž se dostalo z Říma schválení a různých milostí, se zavazovali, že budou věrně plnit své kněžské povinnosti, a že se budou denně modlit za všechny údy spolku. Unio Nepomucena měla svým kněžím vždy a všude připomínat vznešenost a krásu jejich důstojnosti, měla jim býti podporou a útěchou, až budou umdlévat v boji za spásu nesmrtelných duší.

Brynych si od tohoto spolku mnoho sliboval, a skutečně — našlo se dost horlivých kněží, kteří porozuměli snahám svého biskupa a utvořili tak pevný, jednotný úderný oddíl, o který se rozbíjely útoky nepřátel Církve svaté. S takovými kněžími se už potom dalo něco dělat!

BISKUP PASTÝŘ.

Brynych nebyl z těch biskupů, kteří spravují svou diecési jen z biskupské residence, aniž se při tom podívají mezi lid. Brvnvch byl biskup lidový, který miloval své stádečko ještě dříve než k němu přišel.

Zmínili jsme se už dříve a třeba si znovu připomenouti, že se náboženské poměry na českém venkově ve druhé polovině minulého století měnily den ode dne stále k horšímu. Ve jménu pokroku se všude šířila nevěra a za ní v patách se tlačil úpadek mravů, prázdnily se kostely, a za to se plnily hospody, blázince a na hřbitovech místa pro sebevrahy. Katolické náboženství bylo vyhlášeno za zpátečnické, Církev zesměšněna jako zhýralá nevěstka satanova a horliví kněží označeni za její náhončí.

Brynych už dávno bojoval proti těmto a podobným frázím, rozhozeným mezi prostý lid jako lákavé vnadidlo, a jeho boj vyvrcholil, když byl postaven v čelo diecése, která byla nejvíc zamořena tímto jedem.

Vychovával si kněze pomocníky, ale co to pomohlo, když nevěrecký tisk vsunul mezi kněze a lid široký klín nedůvěry? Posílal tedy mezi lid nábožensky uvědomělé laiky, své věrné tovaryše z Prahy, aby šli tam, kam už nemůže kněz.

Ale to všechno bylo málo, postup zla tím sice zpomalen, ale ne zaražen.

Má-li se zneškodniti nějaké zlo, nestačí jen odstraňovat jeho následky, třeba zničit jeho příčiny.

Příčinou tak velikého rozmachu nevěry byla buď úplná nevědomost, nebo jen povrchní znalost náboženských pravd velké většiny katolíků. Není divu. Způsob, jakým se tehdy vyučovalo na školách náboženství, naprosto nestačil na výchovu řádných křesťanů. Děti se učily z katechismu nazpaměť dlouhým definicím a odpovědím, kterým často ani nerozuměly, proto tím méně si mohly osvojit jejich smysl. - O významu mše svaté nebo jiných liturgických úkonů už obyčejně nevěděly nic.

Byly to tedy příliš mělké základy náboženské výchovy, které si děti odnášely z hodin náboženství do života, a stačil později jen menší přívál nevěreckých myšlenek, aby se celá tato ubohá chatrčka jejich víry zřítila úplně.

Brynych se mnoho napřemýšlel, jak odstranit tuto povrchnost z vyučování náboženství. Radil se i se zkušenými kněžími a katechety a konečně se rozhodl vydati novou učebnici náboženství, která by byla zároveň též modlitební knihou a zpěvníkem a stala se tak nerozlučným přítelem každého katolíka. - Tak vynikl „Oltář“, kniha vyrostlá z bohatých zkušeností biskupových, psaná pro život a proto veskrze praktická, prostá bezduchých výměrů němé teorie. Že to byla kniha výborná, to nejlépe dokázali protestanté, když se přiznali, že jim škodí více než deset „Obnov“.

Z této knihy, na které Brynych pracoval celé tři roky, můžeme nejlépe poznat, jakým způsobem chtěl povznést náboženskou úroveň svých oveček: ne neznalostí, komolením nebo jen povrchním poznáním, ale důkladnou, přesnou a jasnou znalostí všeho, čemu svatá Církev učí a co k věření předkládá. A tomu měl hradecké katolíky naučiti „Oltář“.

Brynych chtěl „Oltář“ zavést jako školní knihu, ale nebylo mu to dovoleno, ježto „neměla velikost ostatních školních knih“, jak poznamenal duchaplný státní censor. Přesto však Brynych doporučoval svým kněžím, aby „Oltáře“ používali, a opravdu, kde se podle něho učilo, projevovaly děti při visitacích mnohem lepší znalosti svého náboženství, než tam, kde se kněz spokojil jen mechanickým odříkáváním článků z katechismu.

„Oltář“ měl ještě jiný blahodárný účinek: byl jím učiněn pořádek v kostelním zpěvu. - Leckde se totiž zpívaly písničky, plné nejen nějakých menších nesprávností, ale přímo nehorázných bludů, takže místo aby povznášely duši z prachu, ulamovaly jí křídla falešnou naukou. To všechno teď zavedením „Oltáře“ přestalo.

Základy hlubší náboženské výchovy byly tedy položeny. Ale to ještě není všechno. Třeba stavěti dále. A nejen to. V době Brynychově bylo nutné odrážeti i útoky a podnikati občas výpady proti nepříteli a obracet proti němu ostří jeho vlastních zbraní. Proto řekl biskup Brynych kněžím, že nestačí jejich práce na kazatelně a ve škole, že se musejí chopit též jiných prostředků, a hned udal jakých: „Proti slovu máme slovo, proti knize nebo listu musíme dáti knihu nebo list, proti spolku musíme postaviti spolek, proti činnosti činnost, proti penězům peníze, proti zášti a fanatismu musíme dáti lásku a klidnou odhodlanost.“

Všimněme si, jak uskutečňoval tyto zásady

Brynych sám, protože tak, bez dlouhého mluvení, nejlépe poznáme jeho lásku k duším a snahu odvrátit je od zla.

Proti slovu máme slovo.

První přednášku mimo kostel měl Brynych ještě jako kaplan ve Žlunicích. Mluvil tehdy proti porušování nedělního klidu. A od té doby už měl mnoho přednášek a kázání ještě více. Býval totiž slavnostním řečníkem skoro při všech větších církevních slavnostech, které se tehdy pořádaly v hradecké diecési.

Brynych nikdy nezanedbával studium, ani jako biskup, třebaš měl tolik práce, a to mu umožnilo odpovídat pohotově komukoliv a kdykoliv.

Povinností biskupovou je konati visitace po své diecési. Není to povinnost lehká, ale Brynych ji plnil horlivě. Za svého biskupování prošel celou diecési. Každý rok prodlel na visitaci 40 až 50, někdy i více dní, a každý den měl aspoň jedno kázání, ne-li více, aniž se při tom, jak dosvědčuje jeho ceremoniář dr. Novotný, někdy opakoval.

Kromě toho kázával i v hradecké katedrále na Velký pátek, po Vzkříšení i jindy, když vykonával úřad arcipastýře a od městských úřadů se dostavily deputace. Říkával: „Ti pánové slyší slovo Boží stejně málokdy, nebude jim to tedy na škodu, když si něco poslechnou.“

Pro vzdělané vrstvy pořádal zvláštní konference v Hradci a v Chrudimi. Všimal si při nich všech časových otázek, které tehdy nejvíce znepokojovaly mysl české inteligence. Byly to hotové triumfy jeho řečnického umění, které mocně otřásaly postavením pokrokářů. Byl za ně nazýván „výbojný zákopník klerikalismu“, „tupitel velikánů národa“ a pod., což je jen dobrým znamením, že zasáhl do živého. To bylo také jediné, nač se jeho protivníci

zmohli, na nadávky. Na jeho jasné důkazy však nedovedli odpovědět.

Aby se znalost víry šířila mluveným slovem co nejvíce, pořádal a doporučoval biskup Brynych svaté misie, hlavně v těch osadách, kde nebyl farář příliš oblíben a kde měla nevěra největší úspěchy. A poněvadž se ani svaté misie neobejdou bez peněz, založil misijní fond, do něhož měl každý kněz přispět menším ročním poplatkem. Prál si též, aby odpadly visitační hostiny, a co se tím ušetří, aby se dalo na misie. Aby měl dostatek schopných misiónářů, chtěl uvést do Hradce nějaký mužský řád; vyjednával už s příslušnými představenými některých řádů, ale nikde se nesešel se zájmem. Teprve až na rozkaz sv. Otce se tam usadili jesuité, ale v nedostačujícím počtu. Proto biskup uvolnil několik světských kněží, kteří potom jezdili po misiích.

Hradecká diecéze je veliká, a biskup nemohl přijít na každé místo zvlášť, aby řekl svým ovečkám, co jim slouží ke spáse. Proto jim posílal své pastýřské listy. Věřící i kněžstvo se na ně těšili, protože poznali, že je v nich mnohem více než jen duchaplná slova. Dá se v nich najít vše, co tehdy hýbalo světem, nebo také jen jedno: vraťte se ke Kristu a zůstaňte mu věrni, milujte jeho Církev, snažte se ji co nejlépe poznat a budete šťastni.

Říká se, že tisk je světová velmoc. Tisk může způsobit mnoho dobrého, ale ještě více zlého, je-li ve špatných rukou. Štěstí, že jest papír mrtvý; jinak by se musel rdít nad tím, co se na něm v minulém století psalo a tisklo na potupu Církvě a náboženství.

„Proti knize nebo listu musíme dáti knihu nebo list,“ řekl biskup Brynych.

Brynychova slova byla tím, čím mají být: vyjádřením myšlenek. Proto nezůstalo jen při pouhých slovech.

Biskup svolal k sobě všechny horlivé kněze a spolu založili „Družstvo pod ochranou sv. Jana Nepomuckého“, které si vytklo za účel šířit katolický tisk.

Hlavním listem tohoto družstva byla „Obnova“. Brynych do ní napsal množství úvodníků a článků rázu náboženského i vlasteneckého, ve kterých nemilosrdně odhaloval slabinu nepřítele, ať jím byl kdokoliv a umlčoval jej různými a věcnými důkazy.

Pro družstvo koupil bývalou tiskárnu Pospíšilovu a vybudoval nový spolkový dům „Adalbertinum“, určený pro podniky družstva. Družstvo vydávalo i lidový týdeník „Štít“ a „Časové úvahy“, t. j. malé knížečky, obírající se nejběžnějšími náměty.

Brynych nepřestával doporučovat svým ovečkám četbu katolického tisku, kdykoliv měl příležitost k nim promluvit. Tak píše hned ve svém prvním vánočním pastýřském listě v roce 1893: „Za nic vás neprosím tímto listem, jako za to, abyste se všichni přičiňovali, abyste Ježíše Krista, jeho učení, jeho Církev hlouběji a dokonaleji znali... Avšak kdo chce náboženství v celé jeho síle poznati, musí kázání poslouchati, knihy a spisy o náboženství jednájící čísti... Nemyslím však jen na knihy nábožné, nýbrž myslím více na knihy, listy a noviny, které ukazují nejen pravdu našeho náboženství, nýbrž též poučují, jak se ve světě smýšlí, co se děje a podniká buď proti náboženství nebo pro náboženství... Kdo nic katolického nečte, kdo již předem každou knihu, každý list jen proto odmítá, že je psán katolicky, ten zůstane vždy v nevědomosti o náboženství...“

Kolik duší zachránil Brynych dobrou četbou, dá se těžko říci. Ale bylo jich jistě mnoho. Už od kaplanských let psával povídky, krátké i delší, plné rozšafných historek a vtipného hu-

moru, ve kterých zajímavým způsobem vysvětloval nauku Církve svaté a její uskutečnění v životě. Byly psány prostým slohem, nebylo v nich nic umělého a unavujícího, každý se v nich mohl vidět jako v zrcadle. Byly to knížky určené především pro lid, a skutečně, třeba tehdy platila zásada, že katolické věci se nečtou, byly též hodně čteny.

Pro zajímavost uvedu blahopřání, které Brynychovi sestavil farář Blažej Kunnert z názvů jeho knih a spisů, ze kterých je hned na první pohled poznat, co je v nich obsaženo:

„K nastoupení hodnosti kanovnícké bylo Vám přáno: Náš velemilovaný „Diamantek“ odcházel z diecése na „Nový svět“. Bůh síliž Vás, abyste v záři „Kříže a kalichů“ dále pracoval, aby „Soupeři boží“ měli „Otevřené oči“, a každý „Pokročilý rolník“, „Domkář a mudrlant“ uznal, „Zdali zbohatnem práci v den sváteční“ a zamiloval si Církev katolickou, jež není „Dílo lidí“ a pamatoval na slova „Zachraň duši svou“. A nastoupiv důstojnost svou, kráčíte, jak Vám ukazuje „Cesta rozumu a srdce“. Proto úcta Vaše k Rodičce Boží vedla Vás, že konána byla „První májová pobožnost na Vyšehradě“. I zvolal jste: „Katolíci nedejme se!“ Pozvedl jste „Štít víry“ a vzal do ruky „Meč“, hlásal „Slovo kříže“ a „Slova pravdy“, v nichž ukázal, „Jak mistr Tůma opět víry nabyl a socialismu se zřekl“. „Světlo pravé“ posvítilo na „Hovor o Husovi na železnici“, též jak „Dva mladí žižkovci“ uviděli, kterak vypadá „Bílá Hora ve světle pravdy“, co je „Tolerance“, co „Svoboda svědomí“, co „Jesuité“, o nichž možno právem říci „Po ovoci jejich poznáte je“.

Pokrokáři věnovali velkou pozornost sdružování ve spolcích. Bylo tedy třeba postavit proti spolkům nevěreckým spolky katolické.

Tím, že Brynych doporučoval zakládání spolků, nechtěl usnadnit mladým, aby si v nich

mohli pod záminkou spolkové práce odbývat své milostné schůzky proti vůli rodičů, jak se to někdy činí, nýbrž přál si, aby se ve spolcích jak mládež tak i starší vzdělávali a poučovali četbou časopisů, knih a zajímavými přednáškami, aby se mohli slušně pobavit a nemuseli se utíkat k zábavám nedovoleným nebo dokonce i hříšným, a na to kladl hlavní důraz, aby životem podle víry dokázali, že Církev není nepřítelkyní lidské svobody ani samostatnosti českého národa, jak o ní rozkřikují nepřátele.

Spolky byly mocnou oporou nepřátel. Brynych chtěl, aby spolky katolické byly zase baštami katolictví. Proto tolik zdůrazňoval vnitřní náboženský život jak celých spolků, tak i jejich jednotlivých členů. „Kdo otročí světu a jeho trojí žádostivosti, totiž žádosti těla, žádosti peněz a pýše, nedej se do nějaké činnosti katolické. Kdo Jidášem jsi, kdo odvrácení od světa sám potřebuješ, do obracení světa se nepouštěj, ale hled', abys ty nejprve se napravil... Jen Kristem opravdu proniknutý spolek může přispěti k obrácení světa. Spolek světácký lépe, aby nebyl“, řekl biskup Brynych.

Vrcholem organizační a spolkové činnosti biskupa Brynychy jsou dva velkolepé katolické sjezdy v Hradci Králové. První se konal 22.—24. srpna 1897, druhý 24. a 25. srpna 1902.

Všechny tehdejší pokrokové noviny zahájily ostrou palbu proti těmto sjezdům, ale bez uspokojivého výsledku. Katolíci, vychovaní Brynychem a jeho kněžími už nebyli tak hloupí jako dříve. Prvního sjezdu se zúčastnilo na 60 organisovaných katolických spolků a asi 10.000 lidí, druhý byl ještě mohutnější.

Dovedeme si představit, jak radostně tlouklo Brynychovo pastýřské srdce, když viděl, že víra ještě nevymřela v srdcích věrných Čechů, že zase vstane drahý jeho národ z těžkého

spánku, do něhož upadl svou nevěrností vůči Bohu.

Mohli si hradečtí diecéšané přáteli lepšího pastýře, než jakým byl Brynych, věrný následovník dobrého Pastýře, který sytil a napájel své ovečky z živých vod věčných a neklamných pravd svaté víry? Ovce, které šly za hlasem svého pastýře už věru nebyly „blbé ovce“. A teď už chápeme, proč se hradecká diecése vyšvihla v krátké době Brynychova biskupování z největšího úpadku náboženského života na vedoucí místo náboženské horlivosti.

Kde jsou dobří pastýři, tam je v bezpečí i stádo!

BISKUP VLASTENEC.

„Myslím,“ řekl biskup Brynych, „že láska k vlasti je každému Bohem vrozena. Jest však i v tom vlastenectví rozdíl. – Od vlastenectví musí se dobře rozeznávat vlastenčení, které si libuje v prázdné formě a volání: „Sláva! Nazdar!“ a které má na mysli jen obohacení sebe. Mnohým vlastencům záleží mnoho na vlastní kapse, ale málo na zdaru vlasti. K pravému vlastenectví potřebujeme pravých křesťanů. – Praví vlastenci pro svou vlast neúnavně, nezištně pracují, druzí jen mluví a křičí, aby za vlastenčení dosáhli vhodných a výhodných sinekur zemských, obecních i okresních; národ z prázdného vlastenčení nemá prospěchu...“

Brynych si uvědomil, že musí milovat svůj malý český národ, už v nižších třídách jičínského gymnasia: „Již ve třetí latinské jsme byli probuzenými vlastenci, odbírali české knihy a časopisy a horlivě je čítali. Roku 1860 po vydání „Diplomu“ byl jsem mezi prvními, jimž otec koupil „čamam“ se šnůrami a klobouk se střapečky,“ prohlásil biskup Brynych, když o něm nepřátelé rozkřičeli, že není Čech.

Brynych byl vlastenec uvědomělý a poctivý. Pilně studoval dějiny a došel k přesvědčení, že národ nezachrání pouhé volání „Vlasti zdar“ a pod., budou-li vrátké jeho základy. Má-li národ vzkvétati, musí býti mravně silný. A kdo jiný mu může dáti tuto mravní sílu, ne-li křesťanská víra, vybudovaná na přikázání lásky?

Brynych často srovnával minulost našeho národa s osudy lidu kdysi vyvoleného. Je tu nejedna podobnost. Proto se chvěl o budoucnost svého národa, který se tak lehkovázně spouští Boha a staví si místo něho zlatá telata humanity, demokracie a pod. bezmocné bůžky. A jako kdysi Mojžíš volal nevěrný lid zpět k Hospodinu, tak i Brynych při každé příležitosti zdůrazňoval návrat k Bohu a věrnost k jeho přikázáním, „aby křesťanství, které až posud vždy každý národ, který jím byl proniknut, velikým, vzdělaným a silným učinilo, mezi námi zase obnoveno bylo; aby národu našemu, jak vzdělancům tak lidu, navrácen byl Kristus, čili aby vše, co u nás v úpadek a nepořádek přišlo, zákonem Kristovým zase napraveno a povzneseno bylo“. (Sjezdový pastýřský list.)

Biskup Brynych, jako ostatně všichni tehdejší vlastenci, nechtěl rozpad Rakouska. Prál si jen, aby se Čechům dostalo tolik práv, kolik jim náleží a kolik jim bylo slíbeno. Nebouřil se proti vládě ani proti císaři, zachovával všechna vládní nařízení, ale nemlčel, viděl-li v něčem zjevnou křivdu.

Svou lásku k národu hlásal všude. Ozývá se z jeho kázání, vane z jeho pastýřských listů, ale zvláště mocně hřmí z jeho článků v „Obnově“. Nejvýrazněji se projevila při pokusu o rozdělení českých diecésí podle národností, k němuž ovšem pro neobyčejně silný odpor, vyvolaný Brynychem, nedošlo, a při zrušení jazykových nařízení v r. 1899. Češi se tehdy bouřili, ale na věci to nic nezměnilo. Nikdo už se

potom neodvážil promluvit, jediný Brynych se ozval rozhořčeným článkem „Demonstrace“, v němž mimo jiné napsal: „Jestliže je základem říší spravedlnost, je tím ještě více láska. A jestliže neblahou politikou vytlouká se národu ze srdce láska, pak je to chyba přeosudná. A ta se nedá napravit nižádným chlácholením a příslibováním. Lásku budí zase jen láska. A proto opakuji: Rakousko, má-li se zachovati, má svrchovaný čas učit se znát Pána Boha, jenž jest Láska...“ A v jiném článku, nadepsaném „Loyalita a vláda“, líčí chování rakouských žido-zednářských ministrů vůči Čechům vtipnou anekdotou: „Byl jeden muž a nemohl toho dokázat, aby ho měla jeho žena ráda. Stěžoval si na to sousedovi: už opravdu nevím, co mám dělat. Vadím se s ní každou chvíli, zavřel jsem ji do komory a včera jsem jí také nařezal, a ne a ne, aby mě měla ráda... Podobně to dělají angličtí boháči Irům a jiní jiným, a tak to dělají i vídeňští zednářští zakuklenci českému lidu, když se dovolává svých svatých a přirozených práv. A ne a ne, aby byl zticha; ne a ne, aby tu „Vídeň“ (Wien) měl rád; chce stále „Prahu“.

Když se stal Brynych biskupem, dívali se na něho jeho němečtí diecésané s nedůvěrou, ale přesto jej přijali jako svého biskupa, bez předpoklů. A měli i oni dost příležitostí přesvědčit se o jeho otcovské lásce, která nezná rozdílů národnostního, protože byla ryze křesťanská. „Nebyli bychom křesťané“, říkával biskup, „kdybychom ublížiti chtěli německému lidu; právě proto, že jsme křesťané, chceme vůči Němcům zachovati pravidlo: Co nechceš, aby ti jiní činili, ani ty nečiň jim...“

Jiným projevem Brynychova vlastenectví je jeho postup proti židům. Tehdy právě byli všichni rozhořčeni rituální vraždou Anežky Hružové z Polné, o které se zmiňuje i Brynych

ve svých člancích v „Obnově“. Když se ujal biskupství, měli biskupský velkostatek v nájmu dva židé. Hned jak jim vypršel nájem, oba židy zapudil a statek pronajal katolíkovi; ovšem s velikou peněžitou ztrátou. Křesťané totiž také dovedou napodobit židy. Nadělalo to tehdy mnoho zlé krve, ale Brynych odpověděl zcela jasně: „Náš antisemitismus není nic jiného než antizlodějismus... Jen ať židé zachovají „desatero“ a ať je jim křesťan také bližním...“

Konec minulého století byla doba živějšího národního uvědomování. Jistě nemalou zásluhu si tu získal i Brynych. Jenomže způsob, jak to činil on a jak ostatní, byl zcela rozdílný.

Kdežto pokrokáři považovali za nutné zařaditi do svého vlasteneckého programu boj proti Římu, jakožto největšímu nepříteli českého národa, nerozpakoval se naproti tomu biskup Brynych tvrdit, že jedině v užším a těsnějším přimknutí na hruď Církve, této starostlivé Matky všech národů, spočívá šťastná budoucnost naší vlasti. A poněvadž pokrokoví vlastenci dokazovali oprávněnost svého postupu odvoláváním se na naši minulost, vybírajíce odtud jen postavy, které se proslavily bojem proti Církvi, rozhodl se Brynych k ráznému činu: chopil se svítilničky vědecké poctivosti a začal se dívat zblízka do tváří tehdejších národních vůdků.

Pod jeho přímým dohledem schly vavříny slávy na skráních nepravých oslavenců a odletovala s nich pozlátka falešných zásluh, a před vyjevenými zraky pokrokových vlastenců se začaly objevovat všechny jejich modly v celé své nahotě.

Ale nesmíme si myslet, že vyrážel klín klímem, a že haněl, koho druzí chválili nebo naopak. Nikoho nepřipravil o zasloužené zásluhy, ale nezatajil ani jeho slabosti, jak se to až dosud dělalo. Měřil všem stejně, podle pravdy,

o které se přesvědčil pozorným studiem, opíraje své poznatky hlavně o dějiny Palackého, Kroniku Zapovu a jiné. Od poznané a dosvědčené pravdy neustoupil, třebaš byl zato postaven na pranýř s potupným označením: zrádce národa.

Brynychovo postavení jako vlastence nebylo opravdu záviděníhodné. Němcům se zdálo, že straní Čechům, Češi ho vyhlašovali za velezrádce a židé foukali do ohníčku nenávisti na obou stranách.

Uprostřed této všeobecné nevraživosti září Brynychova láska k vlasti nejkrásněji. K vůli svému vlastenectví si znepřátelil vládu a mocné tohoto světa, a vlastní národ, pro nějž mu bylo snéstí tolik ústrků a urážek, se k němu nezná... A přece neslevil nic ze svých zásad, ani tehdy, kdy mu to mohlo vynéstí pražský arcibiskupský stolec! Byl přesvědčen, že jen tím nejlépe poslouží svému národu, když mu vychová co nejvíce dobrých a poctivých křesťanů, protože být dobrým katolíkem a dobrým vlastencem, znamenalo v jeho pojetí totéž. — Vždyť kdo může lépe milovat svou vlast, své bližní, ne-li upřímný křesťan, který ještě má ve svém srdci smysl pro spravedlnost a poctivost a nebojí se oběti pro dobro bližních? Kdo může milovat svůj národ dokonaleji než ten, kdo miluje Boha nade vše a bližního jako sebe?

BISKUP ČLOVĚK.

Když se stal Brynych hradeckým biskupem, rozvrtali jeho nepřátelé do nejmenších podrobností jeho uplynulý život, ale nenašli nic, čeho by se mohli chopit, aby ukázali, jak zkažený je ten hradecký biskup.

Jeho podivuhodný život se dá vystihnout krátce jednou větou: modlil se, pracoval a trpěl.

Modlitbou a prací vyplnil všechny dny svého kněžského života, které věrně doprovázelo utrpení, jakožto výmluvný svědek jeho velikosti. —

Modlitbou kněžských hodinek a svatého růžence, denním rozjímáním, adorací a častým vzýváním nejsvětější Panny a svatých patronů českých, prokládal obtížné denní práce svého biskupského úřadu, jako se prokládají barevná sklička olovem, aby obojí dohromady vytvořilo nádherný mosaikový obraz, jehož kráse se nepřestáváme obdivovat.

Biskup Brynych žil velice skromně a prostě. Vyšel z prostého lidu, jeho rodiče nebyli ani chudí ani bohatí, a tuto zlatou střední cestu zachovával po celý život. Neliboval si v pohodlí a nádheře, ale vyhýbal se zase všemu, co by mohlo být známkou lakoty nebo skrblictví. Řídil se při tom příkladem velikého sv. Františka Saleského, který říkával: „Míti důstojnost církevní, která dává člověku jisté přednosti, a strpěti nebo ponechati obyčej, podle kterého se ukazuje navenek, není ještě pýcha.“

Hodnost biskupská se též projevuje navenek různými zvláštními úkony. Brynych si ponechal jen nejnutnější, jimiž by nebyla ponížena vážnost jeho úřadu, ostatní, jako na př. nošení vlečky nebo různé poklekání před biskupem, odstranil. Obával se, aby přílišným zdůrazňováním těchto vnějších a naprosto ne nutných úkonů nedráždil lidskou ješitnost.

Též při pontifikální mši svaté, kterou často sloužival po venkově, se nikdy nerozčiloval nebylo-li všechno v pořádku, naopak, ještě měl radost, že vyvázl zdráv z toho všeho překotného shonu.

Slavnostní hostiny, bez kterých je vysoký církevní úřad skoro nemyslitelný, omezil na nejnutnější. Za to rád k sobě zval kněze, aby si s nimi mohl trochu porozprávět, a vždycky

ho mrzelo, když přišel některý kněz do Chrástí, kde biskup většinou prodléval, a nepřišel k němu na oběd nebo se aspoň ukázat. V takovém úzkém kroužku mezi kněžími se vyjasňovala biskupova ustaraná tvář, a aby dodal svým milým hostům chuť k jídlu, kořenil jim je vtipným a veselým humorem. Tehdy také, když přišel někdo cizí ke stolu, poroučival své sestře Aloisii, která mu vedla domácnost, aby uvařila něco lepšího. Jinak se jeho jídelní lístek nikterak nelišil od jídelního lístku jiných občanů střední vrstvy. Svým kněžským hostům potom ochotně nabízel a půjčoval svůj kočár, aby nemuseli na nádraží pěšky.

Když nastoupil na trůn, slíbil svému stádečku, že mu chce být otcem. A tento slib věrně plnil až do smrti. V jeho pracovně bývalo den co den, jak sám říkával, „jak na pražském mostě“. Přicházivali k němu kněží i laici, a nikdo neodcházel nepovzbuzen, nepotěšen. Nezlobil se ani, nepřišel-li některý kněz v klerice, jak je předeepsáno.

Potřeboval-li někdo jeho pomoci, dal stranou všechny zbytečné formality a hned ochotně vykonal, co mohl a co bylo třeba. Tento způsob vyřizování záležitostí byl sice některým osobám z jeho okolí trnem v oku, ale Brynych na to nedbal. Nenajde-li dítě pomoc u otce, kam půjde? Nevidí-li u něho ochotu a lásku, s kterou se ujímá jeho věci, po druhé přijde se strachem nebo se už vůbec neodváží přijít. „Ostatně,“ říkával biskup, „byrokratické řízení diecése stačilo před padesáti lety, kdy víra nebyla ještě tolik napadána, ale nyní třeba bojovat proti nevěře moderními zbraněmi.“ A jednou z nich je i přiblížit se lidem a nezastrašovat je svou osobní důležitostí. „Byrokratismus ničí duchovní správu na farní osadě, tím více život náboženský v diecési.“ Velice ho sice bolelo, když o něm kterýsi hodnostář řekl, že tím

jen poškozuje biskupskou hodnost, ale přesto od své zásady neustoupil.

S příchodem Brynychovým nastaly zlé časy pro biskupskou pokladnu. „Nikdy jsem neměl náklonnosti k penězům, ale nyní bych si přál míti peníze, abych mohl konati dobré,“ říkával biskup Brynych. Peníze byly u něho jen návštěvníky, kteří sotva přišli, už jim ukazoval dveře a posílal je jinam, ať už to bylo na opravu hradecké katedrály, na stavbu Adalbertina, Borromea, měšťanské školy v Chrásti, na kněžskou ozdravovnu či jiné charitativní, vlastenecké nebo sociální podniky. Když byl upozorněn, aby více šetřil a pamatoval též na sebe, odpovídal: „Jen když se dostanu se ctí na máry, peníze po mně zůstat nemusejí.“ „Ne do set, nýbrž do tisíců šly obnosy, které ceremoniář z rozkazu biskupova vyplácel měsíčně chudým a na různé charitativní nebo vlastenecké účely,“ dotvrzuje biskupův ceremoniář dr. Novotný.

Brynych byl přesvědčen, že nemůže být nic horšího, než když kněz skrbí na lidech a potom po něm zůstanou tisíce, o které se obyčejně příbuzní poperou. Stejně těžce nesl i přílišné podporování příbuzných. Sám též podporoval své chudší přátelstvo, ale jen tolik, kolik nutně potřebovali, aby se udrželi nad vodou. Když na něm chtěl jednou kdosi více, odbyl ho slovy: „Chcete i mou duši?“

Brynych byl člověk, jakých není na světě mnoho. Byl dobrácké, přívětivé, veselé povahy, ale dovedl být i stejně přísný a nepovolný, šli o zachránění dobré věci. Viděl rád kolem sebe radost a úsměv a nebylo-li jich, dovedl se o ně postarat buď svojí ochotnou a obětavou pomocí nebo vtipnými průpovídkami a říkáčkami, kterých měl vždy pohotově velkou zásobu. Nenáviděl strojenost, měl rád upřímnost a otevřenost. Proto také sám vyjadřoval

své myšlenky otevřeně a přímo a byl přesvědčen, že každý, kdo má dobrou vůli, mu porozumí.

Mluveno běžnou řečí: měl vlastně Brynych velkou „smůlu“. Kdyby byl jako ostatní současníci, nikdo by si ho ani nevšímal. Ale že předběhl svou dobu o několik desítek let, a že svět poznal, že se mu vymkl z moci, zůstal dlouho nechápán a velmi těžce se musel probíjet k vytčenému cíli.

Kdo se dívá na život Brynychův jen tak z dále, má dojem, že si vlastně dělal nepřátele sám. Pravda, kdyby se řídil zásadami biskupa Haje a jiných osvícenců a nevylézal kromě do kostela ze zápeci, mohl žít v klidu a obracet nevěrce jen modlitbou. Ale Brynych věděl, že Kristus Pán neobracel zatvrzelé farizeje a zákoníky jen modlitbou, nýbrž i slovy, ano, že na ně vzal i karabáč, když toho potřebovali. Proto se nejen modlil za obrácení hříšníků, nýbrž vyšel i mezi ně, mimo kostel a kázal a psal, aby tak upravoval cestu pro působení milosti. A jako Kristus Pán a svatí apoštolové a vůbec všichni hlasatelé království Božího měli nepřátele, tak je měl i jejich následovník Brynych. A protože ho měl Pán Bůh rád, musel i on projít ke slávě cestou utrpení.

Brynych měl mnoho nepřátel, a na všech stranách. Ale nejodvážnější byli protestanté a pokrokáři.

S protestanty se blíže seznámil v Proseči. - Překvapovala ho jejich výbojnost. Všímal si jich blíže a poznal její příčinu: byly to malé knížečky, plné lží, nehorázných pomluv a nenávisti proti katolíkům. - Proto též začal sám psát; ale to byl kámen úrazu.

K protestantům se přidali pokrokáři, kteří mu nemohli odpustit jeho „slova pravdy“, hradecké i chrudimské konference a vůbec vše, čím je přiváděl do úzkých. Zvláště hradečtí po-

chodníků s obrázky a pouťových předřikávačů přidali i pokrokaři, kteří se jinak všem katolickým poutím vysmívali.

Z útoků a nelásky z vnějšku si Brynych mnoho nedělal. Bolelo ho to sice, protože viděl, že někteří lidé sedli na lep různých hanopisů, které se proti němu psaly, a odpadli od víry, ale utěšoval se: „Blahoslavení jste, když vám budou zlořečiti a všechno zlé o vás mluvíti lhouce, pro mne, radujte se a veselte se, neboť odplata vaše hojná jest v nebesích.“ Považoval to vlastně za dobrou službu, kterou tím ti pánové prokazují Církvi, protože pronásledováním Církve vždy jen mravně získala, mohutněla a vítězila.

Mnohem palčivěji však se ho dotýkala nechápavost u těch, kteří měli býti jeho největšími pomocníky. Vysvítá to z dopisů, které psal svým důvěrným přátelům.

Tak píše dne 24. XII. 1893 faráři Kopeckému: „Ano, zkusil jsem dosti za ten rok, a mohu říci, že jsem přece netušil to množství starostí a zármutků, jež se na mne denně hrnou. Vše bych snesl, co přichází z venku, ale ta interna?! To nechápání mých nejlépe míněných snah, a ten materiál, s kterým mám pracovati, to tíží nade vše. Snad mi rozumíte.

Dříve jsem mohl ujetí k Vám, do té své prosečské idyly, a nyní i ve svátcích musím setrvati na místě křížů každodenních, často zbytečně, mnohdy i zlobou úmyslnou, mně připravených. — Ale Pán Ježíš — jako člověk — to neměl lépe.

Krok za krokem jako v žlunickém blátě a nebo ve sněhu navátém obtížně musím si raziti cestu, a musím bojovati o každou píď půdy, na které mám státi. A boj vedu a v zápase stojím často sám a sám, mnohdy s obavou, že se škodolibost zaraduje nad nezdarem některého podniku.

Avšak doufám v Boha, Rodičku Boží a sv. Jana Nep., že až překonají se počáteční nezvyklosti, přece lehčeji se půjde.

Než neprospějí jeremiády a neobčerství ducha naříkání. Proto vítám ty svátky (vánoce), které mne svou vnitřnou silou občerství, potěší, posilní . . .“

A o dva roky později, 8. III. 1895, píše témuž příteli: „Včera dostaly moje nervy zase jednou náraz, že jsem se třásl a bolest měl celý den. A příčina toho? Nemohu všem pánům dáti své biskupství a sám odstoupiti, což bych mile rád učinil, kdyby to pomohlo. Hříchy jazyka, pýcha s předstíranou pokorou, řádění vášní zotročujících rozum, ba i svědomí zaslepující.

Se mnou děj se vůle Boží. Modlím se ve smyslu sv. Martina a dím s Písmem svatým a jedním svatým Otcem: jestliže k vůli mně vznikla tato bouře, vrzte mě do moře . . .“

Z těchto úryvků můžeme jasně poznati, že se nemohl při své obnově náboženského života v diecési mnoho spoléhat na svou biskupskou konsistoř. Nesmíme se nad tím pozastavovat. Byli v ní ještě synové starých časů, kdežto Brynych už byl mnohem dále.

Jeho pomocníky a rádci byli kněží mimo konsistoř, většinou jeho odchovanci, kteří pochopili biskupovy záměry. Říkalo se jim proto posměšně „venkovská konsistoř“.

Brynych byl oddaným služebníkem svatého stolce. Dovedeme si tedy představit, jak na něho působil dopis vídeňského nuncia, v němž ho vybízí, aby se hájil proti obžalobě, která na něho byla v Římě podána. Připisují se mu v ní tři velké přehmaty na poli politickém i národnostním. Biskup v odpovědi nezapírá, že miluje svoji vlast a jazyk, jímž ho naučila mluvit jeho matka, ale i Ježíš Kristus miloval svůj národ, z něhož vyšel, proto nemůže ani biskupovi nikdo míti za zlé, že miluje český národ.

Jeho vlastenectví však je katolické, založené na základech spravedlnosti a lásky. Na ostatní body, totiž zodpovědnost za hrubé články proti vládě v „Katolických listech“, ustanovení českého faráře v německé vsi Lanově a zavedení českých bohoslužeb v Trutnově (Trautenau), biskup odpovídá, že s prvním nemá nic společného, k druhému bodu, že českého faráře si vyžádala tamní paní hraběnka, patronka kostela, která na to má právo a na které musí i biskup brát ohled a konečně, pokud jde o třetí bod, že jednal podle zákona, ježto v Trutnově (Trautenau) byl k tomu dostatečný počet českých duší.

Cíl této obžaloby byl zřejmý: biskup je velmi přepracován, měl by si odpočinout. Ale dopadlo to jinak.

Když přijel Brynych do Říma, byl přijat papežem Lvem XIII. ve zvláštním slyšení, v němž ho svatý Otec pochválil za neúnavnou činnost v úřadě biskupském, a když se Brynych zmínil o své obžalobě, řekl velký papež s úsměvem, že na to již dávno zapomněl, a dodal: „Já vídeňské vládě nevěřím.“

Výsledek celé této události, o které se tehdy rozepsaly téměř všechny noviny, bylo povýšení biskupa Brynychy na domácího preláta, biskupa asistenta papežského trůnu a hraběte římského.

Kromě toho měla ještě jiný účinek: otevřela všem Čechům oči a tak dovršila biskupovu oblíbenost v očích lidu, která se začala klonit na jeho stranu už po statečném vystoupení proti zrušení jazykových nařízení. - Padly všechny předsudky, otupěla útočná kopí, Češi konečně poznali, jaký je to vlastně výborný člověk a vlastenec ten biskup Brynych.

Jeho sláva rostla den za dne, před jeho vznešenou postavou smekali i ti, kteří ho dříve zahrnovali tolika urážkami, ale biskup sám chřadl

stále více. Znovu se dostavily potíže v zažívacím ústrojí, které už způsobily Brynychovi tolik bolestí, ale tentokrát už se nedaly utišit několikadenním postem a poznámkou „pan ministr dělá obstrukci“, jako dříve.

Pán Bůh pokynul a poněvadž byl biskup zvyklý po celý život plnit jen vůli Boží, poslechl, třebaž brázda nebyla ještě u konce, a šel. — Zemřel v Pánu dne 20. listopadu 1902 ve věku 56 let.

Ve své poslední vůli pamatoval na všechny čeledíny a dělníky biskupského statku nevyjímajíc.

Celý život trpěl, se všech stran byl zahrnován nepochopením a neláskou, ale když ho nesli do hrobu vystlali mu jej kvítím a slzami, protože si všichni najednou uvědomili, že pochovávají velikého člověka, kterého poslal věrným Čechům Pán Bůh sám, aby jim ukazoval, kam se mají obracet s prosbou o pomoc.

O B S A H

Úvodem

Od kolébky k oltáři

Knězem

Kanovníkem

Biskupem

Biskup vůdce a vychovatel

Biskup pastýř

Biskup vlastenec

Biskup člověk

V Í T Ě Z O V Ě
2. s v a z e k VIII. roč.
Jiljí Dubský O. P.:

EDUARD BRYNYCH
BISKUP KRÁLOVÉHRADECKÝ

Vydáno za redakce
P. Dr. Antonína Čaly O. P.
v ú n o r u roku 1941
Tiskem Valašské tis-
kárny ve Valašském
Meziříčí

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUIS!